

PRAVA DJECE I PRAVA RODITELJA ZA DJECU U SUSTAVU OBVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA I SUSTAVU RODILJNIH I RODITELJSKIH POTPORA

Obvezno zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: HZZO) te se njime osiguravaju svim osiguranim osobama u obveznom zdravstvenom osiguranju sva prava i obveze iz obveznog zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti, solidarnosti i jednakosti.

Djeca u sustavu obveznog zdravstvenog osiguranja uživaju posebnu zaštitu.

Ovdje ćemo izložiti sva prava koja djeca i njihovi roditelji imaju kao osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju, s posebnim osvrtom na posebnosti kod djece s teškoćama u razvoju.

STATUS U OBVEZNOM ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU

Sva djeca do navršene 18. godine života s prebivalištem, odnosno odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj osiguravaju se na obvezno zdravstveno osiguranje te stječu status osigurane osobe, neovisno o statusu u obveznom zdravstvenom osiguranju svojih roditelja.

Dijete se može obvezno zdravstveno osigurati i kao član obitelji osiguranika po roditelju – nositelju osiguranja, pod uvjetom da ima prebivalište, odnosno odobreni stalni boravak u Republici Hrvatskoj, na zahtjev roditelja.

Djeca osiguranika koja postanu potpuno i trajno nesposobna za samostalan život i rad, sukladno posebnim propisima, prije navršene 18. godine života, zadržavaju status osigurane osobe kao članovi obitelji osiguranika za sve vrijeme trajanja te nesposobnosti, ako pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugoj osnovi.

Pravo na obvezno zdravstveno osiguranje kao članovi obitelji osiguranika mogu steći i djeca koja su nakon navršene 18. godine života postala trajno i potpuno nesposobna za samostalan život i rad, sukladno posebnim propisima, ako ih osiguranik uzdržava i ako pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugoj osnovi.

PRAVA IZ OBVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja obuhvaćaju pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na novčane naknade.

PRAVO NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU obuhvaća pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, bolničku zdravstvenu zaštitu, pravo na lijekove koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova HZZO-a, dentalna pomagala

koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom dentalnih pomagala HZZO-a, ortopedska i druga pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom ortopedskih i drugih pomagala HZZO-a te pravo na zdravstvenu zaštitu u drugim državama članicama i trećim državama.

Sva prava obuhvaćena zdravstvenom zaštitom iz obveznog zdravstvenog osiguranja, svaka osigurana osoba, bilo odrasla osoba ili dijete, koristi ovisno o medicinskim indikacijama i svom zdravstvenom stanju.

SUDJELOVANJE U TROŠKOVIMA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Djeca nemaju obvezu sudjelovanja u troškovima zdravstvene zaštite već HZZO osigurava plaćanje zdravstvenih usluga u cijelosti za cjelokupnu zdravstvenu zaštitu djece do navršene 18. godine života, osim za lijekove s dopunske liste lijekova HZZO-a.

PRAVO RODITELJA NA SMJEŠTAJ UZ DIJETE NA BOLNIČKOM LIJEČENJU

1. pravo na cjelodnevni smještaj uz dijete, koje se nalazi na bolničkom liječenju, ovisno o odgovarajućim smještajnim kapacitetima ugovorne bolničke ustanove u kojoj se dijete liječi ostvaruje osigurana osoba:

– majka djeteta - pod uvjetom da je jedina prehrana djeteta majčino mlijeko, odnosno da postoji potreba dojenja djeteta, što utvrđuje izabrani doktor djeteta, odnosno doktor ugovorne bolničke ustanove u kojoj se dijete liječi,

– jedan od roditelja djeteta s teškoćama u razvoju – pod uvjetom da o tome posjeduje odgovarajuće rješenje nadležnog tijela, odnosno nalaz i mišljenje nadležnog tijela vještačenja u skladu sa posebnim propisima, a na prijedlog odjelnog doktora ugovorne bolničke ustanove u kojoj se dijete liječi.

2. pravo na dnevni smještaj uz dijete ima osigurana osoba – jedan od roditelja djeteta mlađeg od 5 godina života te jedan od roditelja djeteta s teškoćama u razvoju, a koje se nalazi na bolničkom liječenju u ugovornoj zdravstvenoj ustanovi za liječenje djece oboljele od akutnih bolesti, na prijedlog odjelnog doktora ugovorne bolničke zdravstvene ustanove u kojoj se dijete liječi. Pritom, roditelj djeteta s teškoćama u razvoju ostvaruje pravo na smještaj uz dijete bez obzira na dob djeteta.

3. pravo na smještaj uz dijete oboljelo od maligne ili srodne bolesti koja neposredno ugrožava život

Osigurana osoba – jedan od roditelja djeteta mlađeg od 18 godina, oboljelog od maligne ili srodne bolesti koja neposredno ugrožava život, koje se nalazi na bolničkom liječenju u ugovornoj bolničkoj zdravstvenoj ustanovi (klinički bolnički centar, klinička bolnica, klinika) koja liječi djecu oboljelu od malignih ili srodnih bolesti koje neposredno ugrožavaju život ima pravo, ovisno o smještajnim kapacitetima ugovorne bolničke zdravstvene ustanove, na

cjelodnevni smještaj uz dijete za vrijeme bolničkog liječenja djeteta, a na osnovi iste uputnice kojom je dijete upućeno na bolničko liječenje.

4. pravo na cjelodnevni smještaj uz dijete s posebnim zdravstvenim potrebama u ugovornoj specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju

Na prijedlog izabranog doktora primarne zdravstvene zaštite, a na osnovi mišljenja doktora specijalista određene specijalnosti, liječničko povjerenstvo HZZO-a iznimno može odobriti boravak uz dijete u specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju osiguranoj osobi – jednom od roditelja ili osobi koja skrbi o djetetu u sljedećim slučajevima:

1. kada se provodi točno određen i utvrđen programa »mama – dijete« za izobrazbu roditelja, odnosno osobe koja skrbi o djetetu, za dijete do navršene 3. godine života
2. kada je u provođenju bolničke medicinske rehabilitacije djeteta s posebnim zdravstvenim potrebama potrebna prisutnost roditelja, odnosno osobe koja skrbi o djetetu.

Iznimno od navedenog, bez potrebe prethodnog odobrenja liječničkog povjerenstva HZZO-a, pravo na boravak uz dijete, ovisno o odgovarajućim smještajnim kapacitetima specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju, ima:

1. osigurana osoba majka djeteta pod uvjetom da je jedina prehrana djeteta majčino mlijeko odnosno da postoji potreba dojenja djeteta koji utvrđuje izabrani doktor djeteta, odnosno doktor ugovorne bolničke zdravstvene ustanove u kojoj se dijete liječi
2. osigurana osoba – jedan od roditelja djeteta s teškoćama u razvoju koje o tome u skladu s posebnim propisima posjeduje odgovarajuće rješenje nadležnog tijela, odnosno nalaz i mišljenje nadležnog tijela vještačenja.

Roditelj, koji inače može ostvariti pravo na naknadu plaće (zaposlen, obrtnik i dr.) ima pravo na naknadu plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege djeteta koje je smješteno u bolnici, pod uvjetom da mu je odobren smještaj uz dijete na bolničkom liječenju (bilo cjelodnevni, bilo dnevni).

PRAVO NA NOVČANE NAKNADE koje se mogu koristiti za djecu obuhvaća:

1. pravo na naknadu plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege djeteta

Osiguranik - roditelj ima pravo na naknadu plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege bolesnog djeteta do navršene sedme godine života u trajanju najviše 60 dana za svaku utvrđenu bolest, a za dijete od sedam do 18. godine života najviše do 40 dana.

No iznimno, ako je prema ocjeni doktora medicine primarne zdravstvene zaštite zdravstveno stanje člana obitelji – djeteta do 18. godine života takvo da duljina trajanja njege neće biti dovoljna, potrebno trajanje njege određuje liječničko povjerenstvo HZZO-a.

Osiguranik – roditelj ima pravo na naknadu plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege djeteta starijeg od 18. godina, no najviše do 20 dana i to samo u slučaju teškog zdravstvenog stanja uzrokovanog bolešću ili ozljedom.

Naknada plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege djeteta do 3. godine starosti iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće, uz limit u iznosu od proračunske osnovice uvećane za 28%, odnosno 4.25728 kuna.

Naknada plaće tijekom privremene spriječenosti za rad radi njege djeteta starijeg od 3 godine iznosi 70% od osnovice za naknadu plaće, uz isti limit od 4.257,28 kuna.

Naknadu plaće za vrijeme privremene spriječenosti za rad radi njege osigurane osobe – djeteta, osiguranik/ica može ostvariti pod uvjetom da drugi roditelj nije nezaposlen, odnosno ako živi sam s djetetom, da istodobno ne koristi to pravo za drugo dijete te da za dijete kojem je potrebna njega nema priznato pravo roditelja njegovatelja.

2. pravo na naknadu za troškove prijevoza u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja

Djeca do 18. godine života pravo na naknadu za troškove prijevoza imaju neovisno o udaljenosti, koja inače mora biti više od 50 kilometara između mjesta prebivališta, odnosno boravka i mjesta gdje su upućena radi korištenja zdravstvene zaštite. Također, pravo na naknadu troškova prijevoza ima i osoba određena za pratitelja osigurane osobe – djeteta, pod uvjetom da je dijete mlađe od 18. godine te neovisno da li ispunjava uvjete za sanitetski prijevoz.

Navedeno se odnosi i na djecu koja su starija od 18 godina života ali su potpuno i trajno nesposobna za samostalan život i rad te su obvezno zdravstveno osigurana kao članovi obitelji osiguranika.

3. pravo na naknadu za troškove smještaja jednom od roditelja ili osobi koja skrbi o djetetu za vrijeme bolničkog liječenja djeteta oboljelog od maligne ili srodne bolesti koja neposredno ugrožava život

Ukoliko ugovorna bolnička zdravstvena ustanova u kojoj se liječi dijete do 18. godine života od maligne ili srodne bolesti koja neposredno ugrožava život nema smještajnih kapaciteta, pa roditelj djeteta ne može ostvariti svoje pravo na cjelodnevni smještaj uz dijete na bolničkom liječenju, isti ostvaruje pravo na naknadu troškova smještaja do maksimalnog iznosa po danu u visini neoporezivog iznosa dnevnice za službeno putovanje u zemlji (za mjesto udaljeno najmanje 30 kilometara i koje službeno putovanje traje više od 12 sati dnevno) u iznosu od 170,00 kuna po danu ako je mjesto prebivališta roditelja udaljeno od mjesta sjedišta bolničke zdravstvene ustanove za više od 30 kilometara, te ukoliko bolničko liječenje djeteta traje dulje od 12 sati, a bolnica (kao ustanova u cjelini, a ne samo pojedini

odjel gdje je dijete smješteno na liječenje) nema smještajnih kapaciteta za roditelja koji je određen da boravi uz dijete za vrijeme bolničkog liječenja.

Pravna osnova:

1. Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“, broj 80/13. i 137/13.)
2. Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja („Narodne novine“, broj 49/14., 51/14., 11/15., 17/15., 123/16. i 129/17.)
3. Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i fizikalnom terapijom u kući („Narodne novine“, broj 26/96., 79/97., 31/99., 51/99., 73/99., 40/07., 46/07. - pročišćeni tekst, 64/08., 91/09. i 118/09.)

PRAVA IZ SUSTAVA RODILJNIH I RODITELJSKIH POTPORA

Rodiljni dopust zaposlena ili samozaposlena trudnica, odnosno majka koristi od 28., odnosno najranije 45. dana prije dana očekivanog poroda, te isti traje do navršenih 6 mjeseci djetetova života, od čega obvezni dio rodiljnog dopusta obuhvaća razdoblje od 28. dana prije dana očekivanog poroda do 70. dana nakon rođenja djeteta. Dodatni rodiljni dopust, stoga obuhvaća razdoblje od proteka obveznog dijela rodiljnog dopusta do navršenih 6 mjeseci djetetova života.

Tijekom korištenja rodiljnog dopusta, korisnik ima pravo na naknadu plaće u iznosu od 100% od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju (bez limita).

Roditeljski dopust zaposleni ili samozaposleni roditelj koristi od 6 mjeseca djetetova života, u trajanju od 6 (ako koristi samo jedan roditelj), odnosno 8 mjeseci (ako koriste oba roditelja, u tom slučaju svaki ima pravo na 4 mjeseca) za prvo, drugo rođeno dijete, te 30 mjeseci za blizance, treće i svako sljedeće dijete, a koje može iskoristiti sve do osme godine života djeteta. Pritom se radi o osobnom pravu oba roditelja, te ga oni koriste, u pravilu, u jednakim dijelovima.

Naknada plaće tijekom roditeljskog dopusta u trajanju od prvih 6 mjeseci, odnosno 8 mjeseci roditeljskog dopusta isplaćuje se u punom iznosu osnovice za naknadu plaće (100% od osnovice za naknadu plaće), ali ne može, za puno radno vrijeme iznositi više od 120% proračunske osnovice mjesečno (3.991,20 kuna). U preostalom dijelu roditeljskog dopusta (nakon proteka tih prvih 6 mjeseci roditeljskog dopusta) naknada plaće iznosi 70% proračunske osnovice (2.328,20 kune). S tim u vezi, napominjemo da se naknada plaće

određuje i ovdje temeljem potvrde o plaći (kao i kod rodiljnog dopusta), no iznos koji se pritom isplaćuje je limitiran na određeni postotak proračunske osnovice.

Pravo na rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta može koristiti jedan od zaposlenih, odnosno samozaposlenih roditelja, po iskorištenju roditeljskog dopusta, a do navršene treće godine života djeteta, ako je djetetu prema nalazu i ocjeni izabranog doktora primarne zdravstvene zaštite i nadležnog liječničkog povjerenstva HZZO-a, zbog njegova zdravlja i razvoja, potrebna pojačana briga i njega.

Pritom, korisnik ima pravo na novčanu naknadu u visini od 70% proračunske osnovice mjesečno za puno radno vrijeme (2.328,20 kuna).

Pravo na dopust radi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju može koristiti jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju (dijete s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili težom psihičkom bolesti), nakon isteka prava na rodiljni dopust ili u tijeku korištenja ili nakon isteka prava na roditeljski dopust, na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja odnosno Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, do navršene 8. godine djetetova života, uz uvjet da su oba roditelja zaposlena ili samozaposlena, kako prije početka korištenja, tako i za svo vrijeme trajanja dopusta.

Zaposleni ili samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju za vrijeme korištenja prava na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života ima pravo na novčanu naknadu za puno radno vrijeme u iznosu od 70% proračunske osnovice mjesečno (2.328,20 kuna).

Pravo na rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju može koristiti jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja nakon isteka prava na rodiljni dopust ili u tijeku korištenja ili nakon isteka prava na roditeljski dopust, na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju, do 8. godine djetetova života, kao i nastaviti njegovo korištenje i nakon navršene 8. godine djetetova života, sve dok ta potreba traje, a na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja, odnosno Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, uz uvjet da su oba roditelja zaposlena ili samozaposlena, kako prije početka korištenja, tako i za svo vrijeme trajanja dopusta.

Zaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju koji koristi pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini iznosa isplaćene plaće umanjene za obračunate i obustavljene doprinose za mirovinsko osiguranje, predujam poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak sukladno posebnim propisima, a koju je ostvario radeći taj mjesec u polovici punog radnog vremena, a sve prema ovjerenoj ispravi poslodavca o isplaćenju plaći.

Samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju koji koristi pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini 50% od osnovice za obračun doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje važeće za osnovu po kojoj je roditelj prijavljen na obvezno zdravstveno osiguranje i za razdoblje na koje se

naknada odnosi prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja odnosno 50% od izabrane više mjesečne osnovice za obračun doprinosa pod uvjetom da je početak primjene više osnovice najmanje šest mjeseci prije početka korištenja ovoga prava, prema podacima Porezne uprave.

U sustavu roditeljskih i roditeljskih potpora, osim kategorije zaposlenih i samozaposlenih korisnika, postoje još dvije kategorije korisnika: nezaposleni roditelji (korisnici koji ostvaruju drugi dohodak, poljoprivrednici izvan sustava poreza na dohodak ili dobit, nezaposleni korisnici) i roditelji izvan sustava rada (korisnici mirovine, polaznici redovitog školovanja, oni koji ne ostvaruju druge uvjete a imaju status u obveznom zdravstvenom osiguranju). Navedene kategorije, roditeljske i roditeljske potpore ostvaruju uz ispunjenje propisanih uvjete, te primaju naknadu u visini 70% proračunske osnovice (2.328,20 kuna), u trajanju od 1 godine za prvo i drugo rođeno dijete, odnosno 3 godine za blizance, treće i svako sljedeće rođeno dijete.

Za ostvarivanje prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora potrebno se zahtjevom obratiti HZZO-u kao tijelu nadležnom za njihovu provedbu.

Pravna osnova:

1. Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama („Narodne novine“, broj 85/08., 110/08., 34/11., 54/13., 152/14. i 59/17.)
2. Pravilnik o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta („Narodne novine“, broj 18/09. i 25/09.)
3. Pravilnik o uvjetima i postupku stjecanja prava na rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane brige i njege djeteta („Narodne novine“, broj 25/09.)